

HVALEŽNO SLOVO OD WALTERJA IN TATJANE Andrej Mohar – 11.11.2023

Spoštovane tovarišice, dragi tovariši, cenjeni navzoči!

Ein herzliches Dober dan euch allen! Heute geht es um das Gedenken an jene, die gestorben sind oder gelitten haben, damit wir in relativer Freiheit und Frieden leben. Es geht um Menschen, die wir zum Teil nicht gekannt haben, nicht kennen konnten.

Und trotzdem gedenken wir ihrer?! Und das mit Stolz. Denn alle, die sich dem Nazismus so oder so widersetzt haben, sind zum Teil unseres kollektiven Bewusstseins geworden, dass es nur durch die Entschlossenheit und Opferbereitschaft dieser Menschen möglich war, der Gewalt und Willkür Einhalt zu bieten.

Am anderen Ende der Erinnerung steht also nicht der Tod, wenn auch der gewaltsame und vom Menschen verursachte, sondern steht ein kollektives Bewusstsein, welches im kollektiven „Niemals wieder!“ und für uns vom Partisanenverband auch in der freiwilligen Sorge um die Errichtung, Erhaltung und Pflege der mittlerweile 55 Gedenkstätten in ganz Südkärnten mündet.

Und wir sind gefordert, denn: Auch heute sind wir nicht davor gefeit, dass irgendetwas von dem Rassenwahn in neuen Formen des Hasses, der Ausländerfeindlichkeit, der Verfolgung von Minderheiten, sozial Schwacher, des Antisemitismus wiederkehrt. Und was tun wir dagegen? Geht es ja doch nur um die Aufgabe, der geschichtlichen Wahrheit Geltung zu verschaffen, somit das Erbe aller Opfer im kollektivem Bewusstsein zu verankern!

V Avstriji, sploh pa na Koroškem, prava kultura spominjanja, kar zadeva čas nacizma 1938-1945, še ni povsem razvita. Žrtve nacističnega nasilja še zmeraj ostajajo brez imen. Kot toliko bolj pomembno so sprejeli že leta 2010 pobudo v občini Bistrica, da se žrtvam nacizma ustvari in postavi spomenik, da jim vrnemo imena, jih ponovno prikličemo v skupen spomin, tega pa povežemo z načelnim prizadevanjem za ohranitev in vzdrževanje obeležij širom južne Koroške.

In na njih napisi, kot na tabli, ki jo danes odkrivamo. Ti nam pripovedujejo, da ti mrtvi še danes varujejo svojo domovino: sporočilo in zgled naslednjim rodovom. In še nekaj je ob tem mogoče razumeti: da so sicer umrli, vendar poslej živijo v kamnu, saj ne umre vse s smrtjo, ko pa jih je vodila neverjetna zaverovanost v pravičnost njihovega socialnega in narodnega upora.

Tako, kot je zapisal Kajuh v svoji pesmi „Materi padlega partizana“:

**Lepo je, veš, mama, lepo je živeti,
toda, za kar sem umrl,
bi hotel še enkrat umreti!**

Die Gedenktafel und die Skulptur war Frucht des Bemühens mehrerer. Andere mögen mir verzeihen, dass ich mich auf zwei Namen reduziere. Ich möchte an Walter Mischkulnig und Tatjana Feinig erinnern. Ich will mein Gedenken an sie beide in kurze Worte fassen, in der Sprache, die wir verwendet haben:

Če je res, kot so bili prepričani stari Latinci, da mrtvi kamni ali mrtve table govorijo o živih, potem se spomnimo tudi dveh sotrudnikov prve ure za to spominsko obeležje. In zapažam, da se vedno spet pogovarjam tudi z njima, tako kot to delam s svojim očetom, ki je med nacizmom kot premlad za na fronto na prisilnem delu v skoraj domačem okolju postal invalid, katerega travme so še danes deloma moreče v mojih mislih, ali pa s starim očetom, ki ga sploh niserm poznal, ker so ga stari domači nacisti še leta po koncu vojne tako pretepli, da je za posledicami umrl...

Tako se mi porajajo spomini na Tatjano Feinig, kako so ji lica žarela, ko mi je pripovedovala o pobudi Vrnimo jim imena, še bolj pa, ko sva se domenila tudi za prav to odkritje spominske table. Tatjana, ne samo, pa vendar tudi: rad bi te slišal tudi tukaj, kako spoštljivo in hvaležno bereš imena žrtev. In rad bi čutil iz tvojih besed tudi človečnost, s katero bi govorila o njihovem odporu – tedaj in deloma žal tudi še danes proti odporu nekaterih domačinov in domačink...

Pravtako kar nenehno nadaljujem svoje »dialoge« z Walterjem Mischkulnigom, ali kakor samo mu pravili, Jacksnom. Ne samo, ker mi je namenil eno svojih slik za naslovnico moje prve knjige o pričah časa iz Bilčovsa in ker od takrat visi originalna slika pač v moji kuhinji, temveč ker mi manjka. Tako kot prej, pred njegovo smrtjo in začetkom mojih bolezni, v gostilni ali na sveškem slikarskem tednu,... Nič kaj običajni gostilniški paber, temveč vedno znova o smislu in nalogu umetnosti. O njegovih slikah, v katerih mi je kdaj manjkal kak barvni akcent. Dokler - postavim - ni začel risati pred temno kuliso rdečih figur. Barvne akcente? Ne, srutije! Torej tlačene, na pol pobite ljudi, ki so jih poniževali, tlačili: zaradi narodne pripadnosti, politične opredelitve, še bolj pa zaradi socialne šibkosti, odvisnosti. Izkopriščanje človeka po človeku – do ekstrema... In če se tako spominjam Tatjane in Walterja, vem, zakaj smo danes tukaj, kaj takorekoč na tem mestu skupno mislimo, koga in česa se spominjamo. V našem kolektivnem spominu in naši hvaležnosti in ponosu na te prednike. In smo veseli, da sodeluje tudi občina, kot ena izmed maloštevilnih. Kot ena izmed teh, ki raznih žrtev vojne ne istoveti, temveč doprinaša k uveljavitvi zgodovinske resnice!